

Příběh jednoho čísla

Míry zaměstnanosti a nezaměstnanosti patří k nejsledovanějším statistickým číslům. Málokdo přitom tuší, jak vznikají. Co vše se musí stát, než Český statistický úřad může tyto klíčové ukazatele vypočítat?

My všichni, jako občané ČR, jsme pomohli k výpočtu míry nezaměstnanosti ve chvíli, kdy jsme vyplnili formuláře sčítání lidu, domů a bytů. Počet obyvatel v jednotlivých obcích, rozložení domácností a aktualizace registru sčítacích obvodů jsou totiž nezbytné podklady pro všechna sociální šetření, která ČSÚ provádí na vzorku domácností.

Nyní se věnujme Výběrovému šetření pracovních sil (VŠPS), které je zaměřené na trh práce.

V registru sčítacích obvodů se evidují budovy či jejich části podle adresy i s popisnými nebo evidenčními čísly, technické parametry a byty. Z tohoto registru nejprve statistici vyberou metodou náhodných čísel shluky domů, tzv. sčítací obvody, ve kterých bude v daném období sběr dat probíhat, a uvnitř obvodů konkrétní adresy a pořadí dveří, na které tazatel zavzvoní s dotazníkem.

Tazateli odpovídají vždy všechny osoby v domácnosti. Ptáme se na jeden týden v jejich životě (většinou předchozí) a zjišťuje se, zda měly zaměstnání, jeho charakteristiky včetně režimu pracovní doby, popř. když neměly práci, zda si ji hledaly a jakými způsoby. Lidé se tak rozdělí na zaměstnané a ty ostatní – ty je potom nutné roztrždit na neaktivní a skutečně nezaměstnané.

Toto zjišťování je výběrové, to znamená, že vybraní respondenti svými odpověďmi reprezentují část obyvatelstva. Koho přímo zastupují a jakou váhu dostanou, je vypočítané opět na základě de-

mografických údajů: populace je rozčleněna na muže a ženy, podle okresů a věkových skupin. V daném regionu tak každý, kromě sebe, reprezentuje v průměru okolo dvě stě osob jemu podobných. Tím, že každý jednotlivec dostane svou váhu, kterou se úda-

je vynásobí, získáváme výsledky reprezentující všechny obyvatele v republice.

Výběrové zjišťování má samozřejmě vždy statistickou chybu, ale tu lze vyčíslit. Čím menší je vzorek, tím chyba roste. Kvalita výsledků je zlepšena tím, že vybrané domác-

nosti jsou navštěvované pětkrát za sebou, vždy po třech měsících, obměňuje se postupně jen pětina vzorku, takže mezi dvěma čtvrtletními vzorky je překryv 80 %.

Obecná míra nezaměstnanosti je definována jako podíl těch, kteří prošli sítím jako nezaměstnaní, ku všem, kteří se účastnili trhu práce (nezaměstnaní plus zaměstnaní), tj. nebyli neaktivní. Tato míra ukazuje např. zahraničnímu investorovi, kolik je v daném kraji volné pracovní síly a zda má smysl zde stavět továrnu, nebo hejtmanům, kolik mají „nevyužitých“ spoluobčanů.

Podobný ukazatel publikuje také ministerstvo práce (dokonce každý měsíc a v okresním členění). To ale místo počtu nezaměstnaných používá údaj o počtech dosažitelných uchazečů o zaměstnání, kteří se hlásí na úřadu práce. Údaj se nazývá registrovaná nezaměstnanost. Jejich výsledky jsou sice odlišné, ale ukazují stejné trendy na trhu práce.

Druhý důležitý ukazatel z VŠPS je míra zaměstnanosti – ta ukazuje, jaká část populace v práceschopném věku má práci. Obě míry jsou velmi důležité v mezinárodním srovnání, proto se VŠPS provádí všude s jednotnou metodikou a výsledky se shromažďují ze všech států EU i některých dalších. Nezaměstnanost v ČR je dnes vysoká, ale ve většině evropských států jsou na tom obdobně nebo dokonce hůře než my.

Nezaměstnanost ve státech EU27 (v tis. osob)				
Země	III./2008	III./2009	III./2010	III./2011
EU27	16 188,6	21 366,9	22 192,3	22 563,2
Belgie	373,4	393,7	423,2	377,1
Bulharsko	184,4	233,4	324,6	342,0
Česká republika	223,3	386,4	372,5	344,4
Dánsko	102,5	183,1	212,2	219,3
Německo	2 990,4	3 259,9	2 792,4	2 433,4
Estonsko	42,9	101,6	104,7	76,6
Irsko	152,3	279,3	297,9	314,3
Řecko	354,2	464,4	620,7	875,9
Španělsko	2 594,8	4 120,4	4 571,2	4 976,8
Francie	2 028,4	2 549,8	2 601,4	2 573,5
Itálie	1 524,0	1 811,6	1 861,3	1 898,0
Kypr	14,1	21,9	23,5	30,8
Lotyšsko	87,2	213,3	208,7	164,5
Litva	96,9	227,7	291,8	239,7
Lucembursko	11,8	9,9	8,9	10,2
Maďarsko	327,1	435,3	465,4	461,8
Malta	10,1	11,8	12,1	11,2
Nizozemsko	211,1	299,6	371,2	361,9
Rakousko	159,3	221,1	190,7	160,3
Polsko	1 130,9	1 403,5	1 622,1	1 676,4
Portugalsko	433,4	546,6	607,3	686,3
Rumunsko	550,7	698,9	701,5	717,9
Slovinsko	43,3	65,3	73,0	80,2
Slovensko	241,4	338,9	383,2	357,9
Finsko	150,5	201,8	195,5	182,8
Švédsko	278,4	397,0	388,3	342,7
Spojené království	1 871,7	2 490,4	2 466,9	2 647,3

Poznámka: Pro to, abychom člověka považovali za nezaměstnaného, jsou vcelku striktní mezinárodně platná kritéria: 1) nesmí v daném týdnu pracovat, resp. mít placené zaměstnání; 2) musí si práci aktivně hledat a 3) musí být schopen, pokud mu práce bude nabídnuta, do ní nastoupit nejpozději do dvou týdnů.

Zdroj: Eurostat

Dalibor Holý
ředitel odboru statistiky trhu
práce a rovných příležitostí